Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over communiceren over grondrechten en de rechtsstaat

(initiatiefadvies)

(2023/C 100/04)

Rapporteur: **Cristian PÎRVULESCU**

Corapporteur: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Besluit van de voltallige vergadering	20.1.2022
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde
	Initiatiefadvies
Bevoegde afdeling	Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Burgerschap
Goedkeuring door de afdeling	23.11.2022
Goedkeuring door de voltallige vergadering	14.12.2022
Zitting nr.	574
Stemuitslag	
(voor/tegen/onthoudingen)	199/3/4

1. **Conclusies en aanbevelingen**

1.1. Zoals verklaard in artikel 2 VEU berust de Europese Unie op gedeelde waarden: menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat, mensenrechten, pluralisme, non-discriminatie, verdraagzaamheid, rechtvaardigheid, solidariteit en gelijkheid van vrouwen en mannen. De rechtsstaat en de mensenrechten maken deel uit van de Europese identiteit.

1.2. In het Handvest van de grondrechten, een cruciaal en bindend document, staat daarnaast het volgende te lezen: "De Unie […] heeft haar grondslag in de ondeelbare en universele waarden van menselijke waardigheid en van vrijheid, gelijkheid en solidariteit" en "berust op het beginsel van democratie en het beginsel van de rechtsstaat" ([1]). Een striktere toepassing van het Handvest is niet alleen een plicht, maar ook een zinvolle manier om mensen te beschermen en hen te doen inzien hoe belangrijk de bescherming van de rechtsstaat en de grondrechten is. Het EESC (Europees Economisch en Sociaal Comité) steunt alle inspanningen op dit vlak, maar het benadrukt ook dat alle EU-instellingen actief en rechtstreeks met de bevolking over het onderwerp moeten communiceren. De rechtsstaat en de grondrechten zijn essentieel en moeten een onderdeel worden van de gemeenschappelijke burgerlijke en democratische cultuur op het continent.

1.3. De Commissie van Venetië van de Raad van Europa beschrijft duidelijk welke belangrijke beginselen de rechtsstaat uitmaken: rechtsgeldigheid, rechtszekerheid, het voorkomen van machtsmisbruik, gelijkheid voor de wet en non-discriminatie, en toegang tot de rechter ([2]). Dit zijn duidelijke, door het Hof van Justitie gesteunde ([3]) criteria om te beoordelen of het optreden van de overheid strookt met de beginselen van de rechtsstaat.

1.4. Het EESC dringt er bij alle EU-instellingen op aan om geen enkele schending van de rechtsstaat in de lidstaten door de vingers te zien. De EU is wettelijk verplicht om de rechtsstaat en de bescherming van de grondrechten te handhaven, zelfs al willen verschillende politieke actoren daartegenin gaan.

([1]) Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (PB C 326 van 26.10.2012, blz. 391), Preambule.
([2]) Commissie van Venetië van de Raad van Europa, *Lijst met criteria voor de rechtsstaat*, goedgekeurd tijdens de 106e zitting, 2016.
([3]) Arrest van het HvJ-EU, 16 februari 2022, Polen/Parlement en Raad, C-157/21, EU:C:2022:98, punt 325.

1.5. Het EESC verwijst naar het arrest van het Hof van Justitie waarin wordt verklaard dat de begroting een van de instrumenten is waarmee de lidstaten gedwongen kunnen worden om zich aan de kernwaarden van de EU te houden, waaronder de rechtsstaat en de eerbiediging van de mensenrechten ([4]).

1.6. Het jaarlijkse rechtsstaatverslag van de Europese Commissie is een waardevol instrument om te voorkomen dat de bescherming van de democratie, de rechtsstaat en de grondrechten afbrokkelt. Het moet echter hervormd worden om die doelstelling te bereiken. Meer bepaald moet het verslag alle waarden van artikel 2 VEU omvatten, alsook juridische en/of financiële maatregelen voor het geval dat de landenspecifieke aanbevelingen niet volledig worden gevolgd, en een vijfde pijler om nationale ontwikkelingen met betrekking tot de burgerruimte te monitoren ([5]).

1.7. Het EESC heeft er reeds op gewezen dat het maatschappelijk middenveld een belangrijke rol toekomt bij het vrijwaren van de democratie in Europa en dat alleen een sterk en divers maatschappelijk middenveld de democratie en de vrijheden kan beschermen en Europa voor autoritarisme kan behoeden ([6]). De rechtsstaat kan daarnaast niet zonder democratie en grondrechten, en omgekeerd; ze zijn alle drie onlosmakelijk met elkaar verbonden ([7]). Daarom dringt het EESC er bij alle betrokken partijen op aan om het niet meer te hebben over "illiberale democratie", zelfs niet om het concept te bekritiseren. Democratie kan niet zonder liberale beginselen.

1.8. Er moeten meer belanghebbenden worden betrokken bij de inspanningen om de rechtsstaat tastbaarder te maken: sociale partners, beroepsorganisaties zoals ordes van advocaten, en burgerorganisaties die met kwetsbare mensen en gemeenschappen werken die een groter risico op onrecht, achterstand en discriminatie lopen.

1.9. De rechtsstaat en mensenrechten lijken voor sommigen misschien heel abstract, veraf, technisch en ambtelijk. Wie doeltreffend over de rechtsstaat wil communiceren, moet de nadruk leggen op gedeelde waarden en concepten zoals billijkheid en rechtvaardigheid waarmee mensen zich kunnen identificeren. Ook kan het helpen om niet alleen statistieken aan te halen, maar ook een menselijk verhaal te brengen door de mensen achter de feiten een gezicht te geven.

1.10. Het EESC roept de lidstaten op om kennis over de rechtsstaat en de grondrechten in scholen en het hoger onderwijs te integreren. Burgerschapsvorming moet zo vroeg mogelijk beginnen en gedurende verschillende jaren verplicht worden onderwezen. Daarnaast moeten er EU- en nationale middelen worden uitgetrokken om leerkrachten burgerschapsvorming gedegen op te leiden.

1.11. Het mensenrechtenkader is gebaseerd op het verantwoordingsbeginsel. Het moet dus duidelijk zijn wie voor welk resultaat verantwoordelijk is en welke gewenste beleidsveranderingen nodig zijn. Het is ook belangrijk om kwesties in kaart te brengen die voor iedereen van groot belang zijn, zoals toegang tot energie, vervoer, regionale gelijkheid, werk, huisvesting, gezondheidszorg en verschillende andere overheidsdiensten, op lokaal, regionaal en nationaal niveau.

1.12. De bescherming van mensenrechten en de rechtstaat vaart wel bij een sterke welvaartsstaat, ongeacht de vorm die deze in de verschillende lidstaten aanneemt. Dat verband wordt erkend in de Europese pijler van sociale rechten, een essentieel beleidsinstrument om de EU inclusiever te maken.

1.13. Burgerbewegingen en mensen die armoede aan den lijve hebben ervaren, moeten centraal staan in het democratische betoog voor de mensenrechten. Er bestaat geen betere manier om mensenrechten, en met name sociale rechten, te verdedigen, dan in publieke ruimten en beleidsdebatten te luisteren naar de mensen die het zwaarst getroffen zijn door ongelijkheid, armoede en sociale uitsluiting.

([4]) Polen/Parlement en Raad, C-157/21, punt 130-131; Arrest van het HvJ-EU, 16 februari 2022, Hongarije/Parlement en Raad, C-156/21, EU:C:2022:97 punt 116-117.

([5]) Laurent Pech en Petra Bard, Het verslag over de rechtsstaat en de EU-monitoring en -handhaving van de waarden in artikel 2 VEU, Verslag voor de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken en de Commissie constitutionele zaken van het Europees Parlement, februari 2022, blz. 12-13 (Engels).

([6]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over een veerkrachtige democratie dankzij een sterk en divers maatschappelijk middenveld (initiatiefadvies) (PB C 228 van 5.7.2019, blz. 24).

([7]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het Europees controlemechanisme voor de rechtsstaat en grondrechten (initiatiefadvies) (PB C 34 van 2.2.2017, blz. 8).

2. **Algemene opmerkingen**

2.1. Het EESC herhaalt het standpunt uit zijn advies SOC/598 (2018): "De rechtsstaat is onlosmakelijk verbonden met garanties voor de bescherming van een pluralistische democratie en de eerbiediging van de grondrechten, en beide zijn van elkaar afhankelijk. De rechtsstaat zorgt ervoor dat regeringen de grondrechten eerbiedigen, en een pluralistische democratie zorgt ervoor dat regeringen een beleid voeren dat het welzijn van hun volkeren bevordert. Het handhaven van de rechtsstaat op zich garandeert niet dat de wet de grondrechten eerbiedigt, noch dat die wet tot stand komt volgens een inclusief en legitiem proces op basis van een goed geïnformeerd, pluralistisch en evenwichtig openbaar debat en dito participatie. Om een zielloze "rechtsstaat" te vermijden, is het noodzakelijk om naast de rechtsstaat ook de grondrechten en pluralistische democratische normen te handhaven" ([8]).

2.2. Zoals opgemerkt in de rechtsstaatverslagen van de Commissie voor 2021 en 2022 is onder meer het volgende nodig om het vertrouwen van de burgers in overheidsinstellingen en de rechtsstaat te behouden: een onafhankelijk rechtsstelsel met doeltreffende rechterlijke toetsing om ervoor te zorgen dat de EU-wetgeving wordt nageleefd; sterke overheidstoezeggingen om corruptie te bestrijden en de democratische verantwoordingsplicht te waarborgen; pluriformiteit en vrijheid van media, met inbegrip van transparantie inzake media-eigendom; transparante grondwettelijke en institutionele controle, met actieve participatie vanuit het maatschappelijk middenveld; en een sterkere internationale samenwerking met het oog op duurzame ontwikkeling, mensenrechten, democratie en de rechtsstaat ([9]). In het verslag van 2022 benadrukt de Commissie tevens de aanzienlijke bedreigingen voor de waarden van de EU en de op regels gebaseerde orde als gevolg van de Russische agressie tegen Oekraïne, die een flagrante schending is van het volkenrecht en de beginselen van het VN-Handvest, en de democratie, rechtsstaat en de Europese en mondiale veiligheid en stabiliteit ondermijnt ([10]).

2.3. Geen enkele democratische of representatieve regel kan aangewend worden om schendingen van de rechtsstaat en grondrechten te rechtvaardigen. De EU-instellingen, en met name de Commissie, moeten alle beschikbare middelen uitputten om de integriteit van de beginselen van de EU te herstellen.

2.4. Maatschappelijke organisaties en mensenrechtenactivisten zijn essentieel om de situatie op het terrein te monitoren, met name wanneer de rechtsstaat achteruitgaat en mensenrechten onder vuur liggen ([11]). Autoritaire regeringen bedreigen maatschappelijke organisaties, niet alleen door de ruimte voor hun activiteiten te beperken en te veranderen, maar ook via persoonlijke bedreigingen en vervolging, financiële beperkingen of ontoereikende bescherming tegen fysieke of mondelinge aanvallen ([12]).

2.5. Zoals eerder vermeld moet de algehele capaciteit van maatschappelijke organisaties en mensenrechtenactivisten om binnen het kader van het Handvest van de grondrechten te werken, aanzienlijk worden versterkt door middel van een pakket dat bestaat uit opleiding en kennisoverdracht, organisatorische en financiële steun, en bescherming tegen aanvallen en negatieve campagnes ([13]). Daarom moedigt het EESC de Commissie aan om een alomvattende Europese strategie voor het maatschappelijk middenveld uit te werken teneinde de samenwerking, capaciteitsopbouw en doeltreffende communicatie over de rechtsstaat en de grondrechten te begeleiden.

2.6. Voor het EESC is het werk van maatschappelijke organisaties en mensenrechtenactivisten cruciaal om kwetsbare groepen te helpen ernstige problemen in verband met hun veiligheid, welzijn en waardigheid het hoofd te bieden. Iedereen kan wel eens in een kwetsbare positie terechtkomen. Vaak zijn daar verschillende oorzaken voor, die resulteren in structurele marginalisatie en discriminatie.

([8]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake de bescherming van de begroting van de Unie in geval van fundamentele tekortkomingen op het gebied van de rechtsstaat in de lidstaten (COM(2018) 324 final — 2018/0136 (COD)) (PB C 62 van 15.2.2019, blz. 173).

([9]) Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — Verslag over de rechtsstaat 2021: De situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie, COM(2021)700 final.

([10]) Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, Verslag over de rechtsstaat 2022: Situatie op het gebied van de rechtsstaat in de Europese Unie, COM(2022) 500 final.

([11]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Europese Raad en de Raad over de verdere versterking van de rechtsstaat in de Unie — Stand van zaken en mogelijke volgende stappen (COM(2019) 163 final) (PB C 282 van 20.8.2019, blz. 39).

([12]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over populisme en grondrechten — voorstedelijke en plattelandsgebieden (initiatiefadvies) (PB C 97 van 24.03.2020, blz.53, punt 1.6).

([13]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — Strategie ter versterking van de toepassing van het Handvest van de Grondrechten in de EU (COM(2020)711 final) (PB C 341 van 24.8.2021, blz. 50).

2.7. Bescherming van de rechtsstaat en de grondrechten betekent eveneens bescherming van de democratie, met name door vrije en eerlijke verkiezingen en een sterke democratische participatie te bevorderen ([14]). Wie de macht heeft de rechtsstaat uit te dagen, probeert immers ook de politieke oppositie en onafhankelijke massamedia de kop in te drukken. Het EU-actieplan inzake democratie is op dat gebied een noodzakelijke stap in de goede richting.

2.8. De sociale partners zijn cruciaal in de communicatie over de rechtsstaat en de grondrechten. De achteruitgang van de politiek en de rechterlijke macht in een land spaart immers geen enkele sector. Bedrijven, kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) en sociale ondernemingen kunnen niet naar behoren functioneren als de rechtsstaat en de grondrechten niet systematisch worden beschermd. De sociale partners moeten actie ondernemen om hun integriteit en doeltreffendheid te verbeteren. Werknemers moeten de vrijheid hebben om lid te worden van een vakbond naar keuze en vakbonden moeten ongehinderd kunnen functioneren ([15]). Werkgevers en werknemers hebben het recht collectief te onderhandelen en collectieve arbeidsovereenkomsten te sluiten, alsmede, in geval van belangenconflicten, collectieve actie te ondernemen ter verdediging van hun belangen, met inbegrip van staking ([16]).

2.9. Het Bureau voor de grondrechten (FRA) beschikt over ruime mogelijkheden om relevante informatie te vergaren. Het heeft al een enorme kennisbank opgebouwd waar alle geïnteresseerden gebruik van kunnen maken. Daarnaast beschikt het over een ruime expertise, die het moet gebruiken om zijn communicatie te versterken. Het Bureau moet meer middelen krijgen om in alle lidstaten met het publiek te kunnen communiceren. Het moet meer samenwerken met gespecialiseerde instellingen zoals de Raad van Europa en het OVSE-Bureau voor Democratische instellingen en Mensenrechten (ODIHR).

2.10. De EU is ook een globale speler, voor wie de verantwoordelijkheid om de rechtsstaat en de grondrechten te eerbiedigen fundamenteel is voor zijn internationale identiteit en rol. Alle externe beleidsmaatregelen, programma's, instrumenten en acties van de EU moeten die verantwoordelijkheid weerspiegelen, alsook de waarde die ze hecht aan een democratische en vreedzame wereld.

3. **Specifieke opmerkingen**

3.1. *Positieve beeldvorming*

3.1.1. Er moet op alle niveaus meer aan burgerschapsvorming over de beginselen van democratie, grondrechten en de rechtsstaat worden gedaan. De Commissie moet de burgers ook blijven voorlichten met een ambitieuze communicatie-agenda ([17]).

3.1.2. De stichtingsmythe van de EU is niet meer genoeg om de Europeanen aan te spreken. De EU moet aantrekkelijke toekomstbeelden aanreiken en cruciale beginselen die een belangrijke rol hebben gespeeld in het Europese project ([18]), zoals de rechtsstaat en mensenrechten, nieuw leven inblazen. Dat is zeker belangrijk in het licht van de Russische militaire agressie tegen Oekraïne.

3.1.3. Het mensenrechtenkader is gebaseerd op het verantwoordingsbeginsel. Het moet dus duidelijk zijn wie voor welk resultaat en welke gewenste beleidsverandering verantwoordelijk is. Het is ook belangrijk om kwesties in kaart te brengen die voor iedereen van groot belang zijn, zoals toegang tot vervoer, energie, werk, huisvesting, gezondheidszorg en verschillende andere overheidsdiensten, op lokaal, regionaal en nationaal niveau. In plaats van aan te kaarten dat de mensenrechten ergens niet worden nageleefd, moet juist beschreven worden hoe de toekomst er dankzij de rechtsstaat en mensenrechten kan uitzien, door positieve associaties bij de mensen op te roepen ([19]).

([14]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's betreffende het actieplan voor Europese democratie (COM(2020) 790 final) (PB C 341 van 24.8.2021, blz. 56).

([15]) Artikel 8, lid 1, van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

([16]) Artikel 28 van het EU-Handvest van de grondrechten.

([17]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's betreffende het actieplan voor Europese democratie (COM(2020) 790 final) (PB C 341 van 24.8.2021, blz. 56).

([18]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over populisme en grondrechten — voorstedelijke en plattelandsgebieden (initiatiefadvies) (PB C 97 van 24.3.2020, blz. 53).

([19]) FRA, Doeltreffend communiceren over mensenrechten in 10 kernpunten, 2018; Europees Netwerk voor nationale mensenrechten-instellingen; Tips voor doeltreffende communicatie over economische en sociale rechten (Engels), 2019.

3.1.4. De rechtsstaat kan niet zonder democratie en grondrechten, en omgekeerd; ze zijn alle drie onlosmakelijk met elkaar verbonden ([20]). Daarom dringt het EESC er bij alle betrokken partijen op aan om de term "illiberale democratie" niet meer te gebruiken, zelfs niet om het concept te bekritiseren. Democratie kan niet zonder liberale beginselen. Illiberale democratie is bijgevolg geen alternatieve of afgezwakte vorm van democratie. Het ís gewoon geen democratie.

3.2. *In te voeren beleid en relevante beleidsterreinen*

3.2.1. Zoals het EESC al eerder opmerkte, staan mensen duidelijk negatiever tegenover overheidsinstellingen en grondbeginselen als ze niet kunnen profiteren van economische welvaart of het gevoel hebben dat dit zo is ([21]).

3.2.2. Om mensenrechten en de rechtsstaat te verdedigen moet beleid worden ontwikkeld om het dagelijks leven van mensen te verbeteren.

3.2.3. De bescherming van mensenrechten en de rechtstaat vaart wel bij een sterke welvaartsstaat, ongeacht de vorm die deze in de verschillende lidstaten aanneemt. Dat verband wordt erkend in de Europese pijler van sociale rechten, een essentieel beleidsinstrument om de EU inclusiever te maken ([22]). Werknemers hebben recht op een billijk loon waarmee zij een fatsoenlijke levensstandaard kunnen genieten (6e beginsel van de pijler), en iedereen die over onvoldoende middelen beschikt, heeft het recht op een passend minimuminkomen om in alle levensfasen een waardig leven te kunnen leiden, en op praktische toegang tot goederen en diensten die de zelfredzaamheid van mensen bevorderen (14e beginsel) ([23]).

3.2.4. De COVID-19-pandemie heeft het belang van een universele, laagdrempelige en eerlijke gezondheidszorg weer onder de aandacht gebracht. Het EESC herhaalt zijn standpunt uit advies SOC/691 (2022): "De EU en haar lidstaten moeten een grondig maatschappelijk debat voeren over de oorzaken van de crisis en van het feit dat de meeste Europese gezondheidsstelsels door de pandemie op omvallen stonden. Jarenlang bezuinigingsbeleid heeft geleid tot een algemene tendens van desinvestering in de gezondheidssector en in andere belangrijke sociale diensten (bijstand aan afhankelijken en kwetsbaren, verpleeghuizen enz.). Die tendens vormde een tikkende tijdbom die is ontploft tijdens een ernstige gezondheidscrisis" ([24]).

3.2.5. Maar de pandemie is niet de enige crisis die gevolgen heeft voor de grondrechten. De oorlog in Oekraïne bedreigt miljoenen mensen in het land zelf en daarbuiten. De klimaatverandering en de daarmee gepaard gaande uitdagingen en rampen zoals bosbranden zijn direct voelbaar voor mensen over het hele continent. Veel Europeanen worstelen om de stijgende energieprijzen te kunnen betalen. De instrumenten voor EU-optreden moeten dienovereenkomstig worden geactualiseerd en aangepast.

3.2.6. Beleid, met name het economische hervormingsbeleid, moet gebaseerd worden op systematische beoordelingen (vooraf en achteraf) van de impact op de mensenrechten ([25]), zodat zaakkundige en inclusieve Europese en nationale debatten over het bijslijpen en aanpassen van beleidskeuzes kunnen worden gevoerd ([26]).

([20]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het Europees controlemechanisme voor de rechtsstaat en grondrechten (initiatiefadvies) (PB C 34 van 2.2.2017, blz. 8).

([21]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over populisme en grondrechten — voorstedelijke en plattelandsgebieden (initiatiefadvies) (PB C 97 van 24.3.2020, blz. 53).

([22]) Europese Commissie, De twintig beginselen van de Europese pijler van sociale rechten.

([23]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de Europese kaderrichtlijn inzake een minimuminkomen (initiatiefadvies) (PB C 190 van 5.6.2019, blz. 1).

([24]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de impact van COVID-19 op de grondrechten en de rechtsstaat in de EU en de toekomst van de democratie (initiatiefadvies) (PB C 275 van 18.7.2022, blz. 11).

([25]) Onafhankelijke VN-deskundige inzake de effecten van buitenlandse schulden en andere internationale financiële verplichtingen van staten met betrekking tot de volledige uitoefening van alle mensenrechten, met name economische, sociale en culturele rechten, Guiding Principles for human rights impact assessments for economic reform policies, VN-doc. A/HRC/40/57, 19 december 2018.

([26]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over populisme en grondrechten — voorstedelijke en plattelandsgebieden (initiatiefadvies) (PB C 97 van 24.3.2020, blz. 53).

3.2.7. Er moet meer nadruk worden gelegd op Titel III (Gelijkheid) en Titel IV (Solidariteit) van het Handvest van de grondrechten aangezien die centraal staan in de democratie en waarden van de EU ([27]). Alle in het Handvest erkende mensenrechten zijn ondeelbaar, onderling afhankelijk en even belangrijk. In een baanbrekend vonnis wees het Europees Hof voor de Rechten van de Mens erop dat de scheiding tussen sociaal-economische, burgerlijke en politieke rechten niet waterdicht is ([28]).

3.2.8. Verdere samenwerking tussen de EU-instellingen en de lidstaten is wenselijk, zodat alle burgers en ingezetenen de rechten kunnen genieten die erkend worden in het Europees Verdrag voor de rechten van de mens, het Europees Sociaal Handvest (in de verschillende versies) en de relevante mensenrechtenverdragen van de VN. Het EESC roept de Commissie en de lidstaten op om naar behoren rekening te houden met de Europese pijler van sociale rechten en het Europees Sociaal Handvest wanneer ze EU-recht uittekenen, interpreteren en uitvoeren.

3.2.9. Het EESC roept alle lidstaten op om het herziene Europees Sociaal Handvest uit 1996 te ondertekenen en te ratificeren en de collectieve klachtenprocedure van het Europees Comité voor Sociale Rechten te aanvaarden.

3.2.10. Het EESC steunt het initiatief van de Commissie tot invoering van corrigerende economische maatregelen ten aanzien van lidstaten die de in artikel 2 VEU genoemde waarden ernstig en voortdurend schenden ([29]). De Commissie moet "passende personele en financiële middelen beschikbaar stellen en aanwijzingen van mogelijke inbreuken consequent onderzoeken. Daarbij moet de Commissie strikt objectieve criteria toepassen en inbreuken in alle lidstaten op gelijke wijze onderzoeken" ([30]).

3.3. *Een democratisch pleidooi voor mensenrechten en het belang van praktische ervaring*

3.3.1. Uit een brede enquête van het Bureau voor de grondrechten blijkt dat bijna negen op tien mensen in de EU vinden dat mensenrechten belangrijk zijn voor een eerlijkere samenleving ([31]). De Europeanen zijn ervan overtuigd dat mensenrechten een betekenisvolle rol in hun leven kunnen spelen.

3.3.2. Om mensenrechten overal in Europa tastbaar te maken, moet meer benadrukt worden hoe mensenrechten (bijvoorbeeld sociale rechten zoals werk, sociale zekerheid, huisvesting, onderwijs en gezondheidszorg) in het dagelijks leven voor iedereen het verschil kunnen maken, op de plekken die er voor hen het meest toe doen, en in de lokale gemeenschap ([32]).

3.3.3. Burgerbewegingen en mensen die armoede aan den lijve hebben ondervonden, moeten centraal staan in het democratische betoog voor de mensenrechten. Er bestaat geen betere manier om mensenrechten, en met name sociale rechten, te verdedigen, dan in publieke ruimten en beleidsdebatten te luisteren naar de mensen die het zwaarst getroffen zijn door ongelijkheid, armoede en sociale uitsluiting. Ook kan het helpen om niet alleen statistieken aan te halen, maar ook een menselijk verhaal te brengen en de mensen achter de feiten een gezicht te geven. Als we sociale rechten ernstig willen nemen, hebben we niet alleen beleid nodig, maar ook inclusievere processen om het tot stand te brengen ([33]).

3.3.4. De Europese samenleving kan zich geen bedrieglijke binaire keuze veroorloven tussen rechten en democratie. Wie de mensenrechten wil handhaven, moet hen populairder maken door een beweging die opkomt voor rechten op lokaal, nationaal en mondiaal niveau uit te bouwen en in stand te houden.

([27]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's — Strategie ter versterking van de toepassing van het Handvest van de Grondrechten in de EU (COM(2020)711 final) (PB C 341 van 24.8.2021, blz. 50).

([28]) Airey tegen Ierland, arrest ten gronde, verzoekschrift nr. 6289/73 (1979), arrest van het EHRM van 9 oktober 1979, punt 26.

([29]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de impact van COVID-19 op de grondrechten en de rechtsstaat in de EU en de toekomst van de democratie (initiatiefadvies) (PB C 275 van 18.7.2022, blz. 11).

([30]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over de rechtsstaat en het herstelfonds (initiatiefadvies) (PB C 194 van 12.5.2022, blz. 27).

([31]) FRA, Veel Europeanen zijn ervan overtuigd dat mensenrechten de samenleving rechtvaardiger kunnen maken, maar er zijn nog uitdagingen, persbericht van 24 juni 2020.

([32]) Casla, Koldo en Barker, Lyle, Human Rights Local, Blog van het Mensenrechtencentrum — Universiteit Essex, 17 januari 2022.

([33]) Casla, Koldo, "Nothing about us, without us, is really for us", *Global Policy*, 14 oktober 2019.

3.3.5. Maatschappelijke organisaties moeten in dit proces het voortouw nemen, en de overheden in de EU en de lidstaten moeten het democratische pleidooi voor mensenrechten bevorderen door transparant op te treden en te aanvaarden dat het maatschappelijk middenveld hen kan vragen om rekenschap af te leggen. Nationale mensenrechteninstellingen moeten versterkt worden en moeten de burgers bewuster maken van de mogelijke rechtsmiddelen waar ze over beschikken.

Brussel, 14 december 2022.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Christa SCHWENG